

نقش شیوه تدریس اساتید بر میزان یادگیری دانشجویان

سید مرتضی حسینی^۱

گروه مهندسی مواد و متالورژی، دانشجوی کارشناسی، smhosseini73@yahoo.com

چکیده

افزایش کیفیت آموزشی و بهبود روش‌های تدریس به عنوان پایه و اساس و زیرساخت تربیت علمی، پژوهشی دانشجویان هم در پیشرفت تحصیلی دانشجویان، هم در انگیزه و رضایت خاطرشان و هم در پرورش و رشد شخصیت خلاق و مبتکر آنها بسیار موثر است. اهمیت این مقاله از آن جهت است که ارزیابی و کیفیت تدریس اساتید توسط دانشجویان در مقام مشتریان آموزشی، به عنوان یکی از شاخص‌های کلیدی و منابع اطلاعاتی مهم بستر مناسبی را برای اصلاح کیفیت آموزشی دانشکده و حتی دانشگاه فراهم خواهد ساخت. بنابراین، ارزیابی فعالیت‌های آموزشی از جمله ارزیابی و تجدید نظر در مورد شیوه تدریس اساتید به مثابه یک اقدام مفید و سازنده در تعالی یک مجموعه آموزشی همچون دانشکده مهندسی به شمار می‌رود.

طرح مسئله

همانگونه که در سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی بر اقتصاد دانش‌محور تاکید شده است و همچنین تامین نیازهای برنامه چهارم توسعه که مورد توجه برنامه ریزان واقع شده است و با توجه به تنوع روش‌های آموزش کارآفرینی در سطح آموزش عالی به منظور فراهم آوردن امکان دسترسی بیشتر افراد مستعد و علاقه‌مند به آموزش‌های کاربردی و گسترش مرزهای دانش و استفاده بهینه‌تر از امکانات و منابع موجود در دانشکده، با طراحی برنامه‌های آموزشی مختلف منطبق با نیازهای روز، به ویژه در زمینه کسب و کار و صنعت و همچنین استفاده از جدیدترین تکنیک‌های آموزشی و یافته‌های علمی، بایستی خلای که در نظام آموزشی و علمی مخصوص دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی (به عنوان نقطه

بررسی این مقاله) که مبتنی بر تکیه بر آموزش سنتی و دوری از آموزش شیوه کسب و کار و فضای کارآفرینی و شیوه‌های نوین تدریس است برطرف گردد.

در این میان اساتید عناصری بسیار تعیین‌کننده هستند که تنها وظیفه‌شان انتقال واقعیت‌های علمی به دانشجویان نیست،

بلکه بایستی چگونه اندیشیدن و چگونه آموختن را به شاگردان بیاموزند. یعنی کار استاد نه تنها انتقال دانش، بلکه پرورش توان تفکر منطقی، انتقادی، خلاق و پرورش شخصیت سالم است.

حال برای روشن شدن موضوع چند سوال طرح می‌کنیم و سپس در صدد پاسخگویی به این سوالات برمی‌آییم:

(۱) چه میزان از دانشجویان دانشکده مهندسی در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف باتوجه به اینکه در رشته‌های فنی تحصیل می‌کنند در نظر دارند که اگر مشکلی را ببینند، این ابتکار و ایده و فکر در نظرشان می‌آید که با کمک رشته تحصیلی‌شان این مشکل را برطرف یا حل کنند؟

(۲) کارشناسان آموزشی و مسئولین و در صدر همه اساتید محترم به چه میزان دانشجویان را خلاق، مبتکر و صاحب فکر و اندیشه بار می‌آورند؟

(۳) تا چه زمانی بودجه‌های دانشگاه و دانشکده باید از دولت تامین شود؟ تا چه زمانی بایستی جیره خوار باشیم؟

(۴) تا چه زمانی بایستی همچنان در دانشگاه‌های نسل اول و دوم که روش‌هایشان صرفاً مبتنی بر آموزش و بعضاً پژوهش است بمانیم؟ زمان آن فرانسیده است که قدم‌ها را فراتر بنهیم و در دانشگاه‌های نسل سوم که یک دانشگاه کارآفرین است یعنی در کنار آموزش و پژوهش به راه‌اندازی کسب و کار هم توجه جدی دارد، پای گذاریم؟

حتی در همین مدل‌های فرسوده و سنتی تدریس نیز گاهی اوقات، اساتید مطالب زیادی را تدریس می‌کنند ولی بعداً متوجه می‌شوند که دانشجویان تنها مقدار اندکی از آنچه تدریس شده را می‌توانند بازگو کنند! چه برسد به درک و فهم و استفاده کاربردی از مطالب ارائه شده.

دلیل اینهمه سوال چیست؟

۲) برگزاری کارگاه‌های منظم آشنایی با روش‌های نوین تدریس برای اساتید و اعضا هیئت علمی به نحوی که اعتبار گواهی تدریس استادان منوط به گذراندن این کارگاه‌های آموزشی در هر سال تحصیلی باشد.

۳) بهره‌گیری از روش‌های مشارکتی مثل کنفرانس دادن‌های کلاسی و حل مسایل به صورت گروهی

۴) با توجه به شرایط، از دادن سوالات و تمرینات مناسب به دانشجویان که مبتنی بر کار با نرم افزار است غفلت نوزند.

۵) استفاده از مثال‌های کاربردی و صنعتی و تقویت خلاقیت و ابتکار دانشجویان با اشاره بر اختراعات و ایده‌های جدید که لازمه این امر مطالعه کاربردی اساتید و آشنایی با حوزه کار و صنعت است.

۶) پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های تحصیلات تکمیلی به خصوص در مقطع دکتری با هدف تربیت اعضا هیئت علمی و بومی‌سازی دانش با تاکید بر مهارت‌های تخصصی، آموزشی و پژوهشی مورد بازنگری قرار گیرند.

۷) انتشار مجله‌های آموزشی و فعالیت‌های انتشاراتی مانند تهیه بروشور‌ها با هدف بهبود کیفیت آموزش و آشنایی با روش‌ها و ابزارهای نوین آموزشی و ارسال منظم برای اساتید.

جمع بندی

با توجه به اینکه دانشگاه فردوسی مشهد، به عنوان دانشگاهی جامع و منحصر به فرد در نیمه شرقی کشور است و همانگونه که در سند چشم‌انداز ده ساله دانشگاه اشاره شده است، هدف، قرارگیری دانشگاه به عنوان یکی از دو دانشگاه برتر جامع کشور در تولید علم، نظریه پردازی و توسعه فناوری است. در این راستا دانشکده مهندسی می‌تواند نقش بزرگی را در رسیدن به این هدف با ایجاد یک قطب مهندسی قوی و مناسب در شرق ایفا کند که لازمه این امر بهبود شرایط فعلی و تلاش‌های مجاهدانه و انجام اقدامات اجرایی پربازده و تاثیر گذار و تغییر نگرش در مسایل گوناگون و نزدیک شدن به معیارهای دانشگاه‌های تراز بالا است که یکی از تغییر نگرش‌های اساسی که بایستی در دانشکده مهندسی رخ دهد، مطلب ارایه شده در این مقاله است و زمان آن رسیده است که با همت اساتید و دانشجویان و به روز شدن شیوه‌های یاددهی و یادگیری توسط هر دو گروه انتظار دانشگاهی موفق تر و پویا تری را داشت.

در پاسخ این سوالات، دلیل اصلی را می‌توان کم توجهی و گاهی بی توجهی اساتید نسبت به روش‌های یاددهی و عدم به کارگیری روش‌های فعال در آموزش که در آن مشارکت دوطرفه استاد و دانشجو را می‌طلبد و به جای انتقال مطالب به دانشجو، به افزایش توان یادگیری می‌پردازد، قلمداد کرد. به همین دلایل بی توجهی کیفیت آموزشی از سطح مطلوبی برخوردار نیست و دانشجویان هم بالطبع کم انگیزه می‌شود و برای نمره گیری اغلب مطالب را حفظ کرده و پس از پایان یافتن امتحانات آنها را فراموش می‌کند. اما روش‌های فعال و پویا باعث می‌شود تا یادگیری در عمق جان دانشجو رسوخ کند و نه تنها یافته‌ها و کشفیات خود را به سادگی فراموش نکند بلکه از آنها ایده می‌گیرد و می‌تواند با خلاقیت و فکر و ایده و از همه مهمتر انجام کار گروهی از دروس ارایه شده به نحو کاربردی استفاده کند. گرچه مدرسان و اساتید معمولاً از نظر دانش محتوایی مرتبط با رشته خودشان قوی هستند، اما بسیاری از آنها دانش محدودی درباره نظریه‌ها و الگوهای نوین تدریس دارند و هنوز متعصبانه به روش‌های سنتی و ناکارآمد پایبند هستند. شیوه تدریس خوب بایستی میان دانشجو و استاد تعامل برقرار کند و دانشجویان را به همکاری با هم دعوت کرده و به نحوی تدریس صورت گیرد که این حس به دانشجو القا نشود که این محتوا در عمل ناکارآمد است و صرفاً برای کسب نمره بایستی آنها را حفظ کرده و طوطی وار پاسخ دهد. به خاطر همین در بسیاری از موارد استاد نمی‌داند محتوای دروس را با چه روش صحیح و سودمندی تدریس کند و دانشجو هم بالطبع نحوه یادگیری را نمی‌داند. استاد صرفاً درس می‌دهد و دانشجو هم موقتاً حفظ می‌کند.

بنابراین ضرورت دارد که اساتید دانشگاهی و در صدر آنها اساتید دانشکده مهندسی که پیشروان بهسازی و بالنده سازان جامعه هستند، با مدرن‌ترین و پیشرفته‌ترین راهبرد‌های علمی روز یعنی روش‌های مختلف نوین و فعال تدریس آشنا باشد و بدانند در کدامین موقعیت آموزشی کدامین روش به کار گرفته شود.

راه حل‌های پیشنهادی

۱) توجه جدی و عملی مسئولین، کارشناسان، مدیران گروه و اساتید به نتایج و نحوه ارزیابی اساتید. چون همانگونه که میدانیم هدف از ارزشیابی شیوه تدریس اساتید، بهبود کیفیت و ارتقای سطح آموزش است و دانشجویان سعی می‌کنند اساتید را نسبت به برنامه و شیوه تدریس و رفتارهایشان آگاه کنند.